

УДК 348.41:261.5

В. М. Попович,

кандидат філософських наук, доцент
(Запорізький національний технічний університет)
popovic.vasil@rambler.ru
ORCID: 0000-0002-9288-3765

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СВЯЩЕНОСЛУЖИТЕЛЯ (В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ)

Структурні і змістові перетворення в системі підготовки служителів Церкви вимагають нових і якісних підходів, які б відповідали принципам положенням Болонського процесу і єдиного європейського освітнього простору, серед яких компетентнісний підхід в духовній освіті займає особливе місце. В статті розглянуто проблему виділення ключових компетентностей майбутніх священнослужителів. Особливу увагу приділено визначенню структури морально-етичної компетентності майбутнього священнослужителя, основою якої виступають духовні християнські цінності.

Ключові слова: богословська освіта, компетентнісний підхід, компетентність, морально-етична компетентність, моральна свідомість, духовні цінності.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Питання релігійної духовності, християнської етики, впливу християнства на сучасний моральний стан суспільства є предметом широкого обговорення в сучасній українській релігієзнавчій літературі. Йдеться про необхідність виокремлення релігійно-ціннісної проблематики як такої, що має самостійне наукове значення, а також осмислення природи християнських цінностей, розуміння і пояснення їхньої сутності, визначення основних характеристик і форм існування, структурних рівнів організації і закономірностей розвитку. Особливого значення набуває вивчення структури ціннісної і моральної свідомості студентів вищих духовних навчальних закладів, майбутніх священнослужителів в контексті впровадження компетентного підходу в систему православної богословської освіти.

Змістові перетворення в системі підготовки служителів Церкви вимагають нових і якісних підходів, які б відповідали принципам положенням Болонського процесу і єдиного європейського освітнього простору, серед яких компетентнісний підхід в духовній освіті займає особливе місце, що актуалізує питання виділення ключових компетентностей священнослужителів, серед яких особливе місце займає морально-етична компетентність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід в системі вищої освіти у контексті гармонізації, гуманізації особистості на основі морально-етичних цінностей є предметом наукового дослідження вітчизняних науковців – І. Драча, П. Бачинського, Г. Гаврищак, І. Гудзик, Т. Гудкової, Н. Дворнікової, Н. Фоменко та інших. Серед російських вчених треба виділити М. Авдєєву, В. Болотова, Е. Бондаревську, В. Введенського, А. Войнова, Г. Дмитрієва, І. Зимньої, К. Митрофанова, В. Серікова, О. Соколової, Е. Тетюниної, А. Хуторського та інших.

Як методологічна основа забезпечення цілей, змісту і якості вищої освіти компетентнісний підхід розглядається значною частиною зарубіжних дослідників, серед яких найбільш відомі: С. Адам, А. Бермус, Дж. Боуден, М. Лейтер, С. Маслач, А. Мейхью, Дж. Равен, Р. Стенберг, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Дж. Б. Форсайт, Р. Хайгерті, Дж. Хедланд, Е. Шорт та інші.

Впровадженню компетентного підходу в систему православної богословської освіти присвячена досить незначна низка наукових праць, хоча на сучасному етапі модернізації системи богословської освіти слід відзначити посилення уваги до цієї проблеми з боку науковців і духовенства.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – розглянути проблему визначення структури морально-етичної компетентності священнослужителя, основою якої виступають духовні християнські цінності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Компетентнісний підхід виступає інноваційним засобом реформування і модернізації сучасної системи вищої світської і духовної освіти. Особливого значення набуває компетентнісний підхід в контексті реформування православної богословської освіти (інкорпорація в національну систему освіти і Болонський процес), що породжує низку проблем із визначенням ключових компетенцій випускника вищого духовного закладу.

Як вважають В. Бедь (архим. Віктор) і М. Артем'єва, цілеспрямоване входження України у світову спільноту модернізації міжнародного порядку в контексті визначених пріоритетів майбутнього світоустрою вимагає від організаторів вищої освіти поетапно реалізовувати складові наявної мегасистеми цілісного освітнього простору, де виразною ознакою її змісту є розбудова на компетентнісно-орієнтованій основі [1].

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (*International Board of Standards for Training, Performans and Instruction*) поняття компетентності визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та відносин, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, спрямовані на набуття певних стандартів у галузі професії або виду діяльності [2]. Експерти визначають поняття компетентності (*competency*) як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби і виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на комбінації (поєднанні) взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Таким чином, поняття "компетентність" визначає здатність особистості ефективно здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні і соціокультурно орієнтовані види діяльності, основними характеристиками якої є: багатфункціональність, універсальність, надпредметність, об'ємність, інтелектуальна насиченість, дієвість, соціальність, духовність. Як системний об'єкт, компетентність має в складі взаємопов'язані і взаємообумовлені компоненти:

– когнітивно-пізнавальний компонент (набуті поліпредметні знання, уміння і навички; здатність засвоювати нові знання і формувати уявлення про навколишній світ; здатність відтворювати в свідомості образ світу і алгоритм діяльності з метою його перетворення; здатність екстраполяції образу і результату діяльності відповідно набутих знань і досвіду тощо);

– емоційно-оцінювальний компонент (здатність адекватного емоційного реагування на проблемну ситуацію; здатність до морально-етичного і духовного саморозвитку і самореалізації; сформованість ціннісно-сміслової сфери особистості тощо);

– поведінковий компонент (мотиваційно-вольові можливості особистості; здатність до мобілізації відповідних ресурсів, необхідних для активної дії тощо).

На нашу думку, можна виділити три групи ключових компетентностей в православній богословській освіті: компетентність в області богословських знань, морально-етична компетентність, соціальна / громадянська компетентність. Стисло охарактеризуємо основні групи компетентностей майбутніх священнослужителів:

1) компетентність в області богословських знань включає в себе компетенції в предметних, теоретичних і операційних (виконання релігійно-культових дій – богослужбова та гомілетична практика) сферах богослов'я; підготовку до місіонерської діяльності тощо;

2) морально-етична компетентність – висока моральна розвиненість особистості священнослужителів, формування моральної і ціннісної свідомості, усвідомлення і прийняття духовних і християнських цінностей;

3) соціальна / громадянська компетентність – сформованість суспільно-громадської позиції священнослужителя як члена суспільства і громадянина, компетенції в сфері соціального служіння і соціальної роботи, обізнаність в актуальних соціальних питаннях і ставленні до них Церкви.

Отже, однією з ключових компетентностей, які набувають майбутні священнослужителі, є морально-етична компетентність, яка виражається у високій моральній розвиненості особистості священнослужителів, формуванні моральної і ціннісної свідомості, усвідомленні і прийнятті духовних і християнських цінностей. Формування морально-етичної компетентності священнослужителя пов'язана із моральним вихованням і розвитком в контексті православної християнської традиції, формуванням християнської моральної свідомості.

Визначення структури морально-етичної компетентності пов'язано з поняттям "моральна свідомість і самосвідомість". Структурним утворенням морального розвитку особистості виступає моральна свідомість. Так, А. Малихін (на основі аналізу різних підходів вчених до визначення структури моральної свідомості) виділяє такі її структурні компоненти, характерні для кожного із підходів: когнітивний: моральні уявлення; моральні поняття; моральні знання; світоглядний: моральні переконання; моральні ціннісні орієнтації; ставлення, інтерес до моральних проблем; поведінковий: моральний мотив; моральні стосунки; емоційний: моральні почуття [3]. Важливим елементом і поняттям моральної свідомості є ціннісна орієнтація як здатність моральної свідомості постійно за різних обставин спрямовувати думки й дії людини на досягнення певної моральної мети і результату. Моральні цінності – це інтегральне утворення моральної свідомості, яке включає в себе моральні норми, оцінки, уявлення, поняття, принципи, ідеали, що тісно пов'язані з мотивами і потребами та забезпечує спрямованість свідомості особистості на досягнення вищих моральних цілей, які регулюють поведінку на основі добра і зла.

Отже, моральний розвиток особистості – це процес реалізації моральних вимог, що здійснюється через протиборство добра й зла і виступає як реальна моральна діяльність особистості, основними компонентами якого є: ціннісно-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний і поведінково-результативний. Тобто, моральний розвиток особистості представляє собою складний стадіальний

процес, пов'язаний із формуванням пізнавального, емоційного і поведінкового компонентів моральної свідомості. Таким чином, саме моральний розвиток особистості священнослужителя через прийняття духовних християнських цінностей і є основою формування морально-етичної компетентності майбутніх священнослужителів в процесі отримання богословської освіти (як одне з головних завдань – виховання пастиря і священника).

Основним релігійним чинником формування і розвитку сучасного українського суспільства виступають християнські духовні цінності, незважаючи на потужний вплив глобалізаційних і секулярних процесів. Усвідомлення і засвоєння духовних цінностей пов'язано з осмисленням особистістю, групою чи суспільством мети і змісту своєї діяльності в аспекті постановки й вирішення різноманітних завдань. Тобто, духовні цінності виступають як специфічні сенсоутворюючі джерела існування людини. Так, за С. Черепановою, духовні цінності – продукти духовної діяльності, значимість яких не зменшується і не зникає внаслідок їх відтворення. Авторка виділяє життєво важливі функції духовних цінностей, властиві історії кожного народу, – консолідує, інтегративна, комунікативна, естетична, морально-етична, символічна [4].

Як зазначає П. Дулін, релігійно-філософські системи минулого розробили й сформували інтегральні та універсальні загальнолюдські духовні цінності (чесність, співчуття, відповідальність, сердечність, добродієність, законослухняність, терпеливість душі, благочестя), що інтегрувалися як універсальні, тобто такі, які можна правомірно розглядати і як Богом дані, і як достовірно гуманістичні, вистраждані суспільним розвитком. Їх значення просте і невичерпне – віра, любов, надія, істина, добро, краса, справедливість, гармонія, порядок, мир, благополуччя і достаток [5]. На думку Е. Помиткіна, актуальними є наступні духовні цінності: гуманістичні (добро, благодійність); естетичні (краса, гармонія, досконалість у природі та в людині); екологічні (чистота, збереження планети від екологічної катастрофи); цінності самопізнання (інтроспекція, самопоглядання, самоусвідомлення); самовдосконалення (пошук шляхів і методів самопокращення, набуття нових позитивних особистісних якостей) та цінності самореалізації (розкриття власного особистісного потенціалу в служінні ближнім, Батьківщині, людству, природі, Богу) [6].

Оскільки духовність – це ціннісний механізм буття людини, тому базовий характер для її розуміння має християнська триєдність "Віра – Любов – Надія". Віра у ній є принципом буття як вічне народження "внутрішнього", ідеального в особистості, як рух до Абсолюту, прагнення відновити початкову єдність Богоподібної людини з Творцем, зустрітися з Ним, як спосіб подолання, загрози відносності, яка вічно тяжіє над суб'єктом, як шлях формування в людині того, чого не може відмінити смерть. Звідси – корені віри в соціально-історичний досвід, високе покликання, багатогранний талант і творчі можливості українського суспільства.

Любов – це засіб подолання самотності й переживання унікальності іншої особистості, спосіб переривання ланцюга зла через заміну помсти розуміючою любов'ю, готовою до добровільного жертвовного служіння. Любов – це чинник формування особистості, розвитку її духовності, подолання повсякденності і виходу до першооснов життя.

Надія – це серцевина християнської духовності. Вона символізує подолання Богозалишеності, це благодатний настрій духовності переживань, що пом'якшує удари долі або життєві виклики. У терапії болю і пасивної кінцевості життя надія трансформується у наднадію на можливість неможливого, тобто дива. У більш широкому плані вона виявляється як позитивне очікування прийдешнього і можливого, як форма переживання часу і його суб'єктивного очищення, залучення до вічного і піднесення над хаосом [7].

Розглянемо основні групи християнських цінностей. Перший клас охоплює ті специфічні релігійні цінності, на яких базується християнство. Вищою цінністю, центром розгорнутої християнської системи визнається Бог, який виступає в якості абсолютного початку й абсолютного об'єкту аксіологічного ставлення. У християнстві стверджується первинність Божественного початку. Він лежить в основі всього буття і сам є безумовним буттям – і в плані метафізичному, і в плані моральному. Бог визнається як об'єктивно існуюча ідеальна ціль усіх позитивних людських прагнень. Для християнина ніякий аналіз і зовнішнє спостереження не можуть замінити особисту зустріч із Богом. Тільки вона дає фундаментальні підстави для створення сенсів і особистісної ціннісної орієнтації.

Наступну групу, що входить у клас специфічних релігійних цінностей, утворюють християнські цінності-цілі, те, до чого прагне віруюча людина. До них можна віднести Царство Небесне, безсмертя душі та ін. Фактично, ці християнські поняття визначають генеральну лінію життя, орієнтацію віруючого на певну систему цінностей, що регулює її життєдіяльність, тобто вирішують питання про сенс життя.

Третя група з класу релігійних цінностей – це цінності-засоби, за допомогою яких християнин прагне до досягнення певної мети. До цього класу понять відносяться релігійна віра, церковні обряди й ритуали, чесноти, які приписуються церквою та ін. Ця група цінностей достатньо численна, різноманітна. Саме в ній спостерігається найбільша розбіжність між різними релігійними течіями й конфесіями. У групу християнських цінностей-засобів входять обряди й ритуали, які приписує церква. Ритуальна дія є

формою соціально санкціонованої символічної поведінки і позбавлена утилітарно – практичних цілей. Ритуальні дії орієнтуються на релігійні символи, міфи, які визначають їх цінність і надають їм сенс.

Останній клас ціннісних понять охоплює реальні ціннісні відношення, цінності життя, які по-своєму відображають християнство, дають їм свою інтерпретацію, наприклад, цінності праці, шлюбу, природи і т.ін. Цей клас цінностей досить ретельно відображений в соціальному вченні Православної Церкви. Православна церква під соціальною доктриною розуміє "всеохопну концепцію, яка відображатиме загально-церковний погляд на питання церковно-державних відносин та проблеми суспільства загалом" [8] або ж "...довготривалу програму суспільного служіння Церкви, яка спирається на православне богословське тлумачення становища Церкви в плюралістичному секулярному суспільстві" [8: 6]. В цих визначеннях головний акцент робиться на Церкві як на суб'єкті соціального вчення.

Отже, можна зробити наступні концептуальні висновки. Духовні цінності входять в структуру особистості, і є смисловими структурами, що виконують орієнтаційні, оцінні і мотиваційні функції регуляції поведінки індивіда. Їх вплив визначає образ світу особистості і патерни поведінки в соціумі. Християнські духовні цінності представляють основу слов'янського (зокрема українського) менталітету, і визначають в значній мірі позицію індивіда у визначенні своєї Я-концепції, яка виявляється у вигляді відношення до себе, інших людей, навколишнього світу і буття в ньому.

Духовні цінності як смислові утворення свідомості відображають три аспекти Я-концепції:

1) когнітивний (усвідомлення простору і часу, історичності, цільової перспективи і світогляд, "я знаю, я вірю");

2) емоційний (загальна позитивна (задоволення, радість, оптимізм, "я сподіваюся, я люблю") і загальна негативна установка (відчай, песимізм, агресія, деструкція і самодеструкція);

3) поведінковий (готовність до активних дій, вчинків, що співвідносяться з моральними імперативами, "я люблю і вчиняю відповідно до принципів любові і пошани").

Виходячи з цього, духовні цінності як сукупність суспільно і особистісно значущих форм масової і індивідуальної свідомості і самосвідомості в християнському контексті є триєдністю смислоутворюючих вісей християнських цінностей "Віра – Надія – Любов".

1. Віра – інтегрує цінності епістеміологічного і гносеологічного характеру, когнітивна складова Я-концепції і релігійної свідомості і самосвідомості, виконує смислоутворюючу світоглядну функцію онтологічної і гносеологічної стабільності. А, як зазначає Г. Пирог [9], ця вісь духовних цінностей відображає їх світоглядну функцію на особистісному рівні, виступаючи як орієнтуюча. Християнські цінності виступають в ролі певних понятійних та моральних координат, що дозволяють людині орієнтуватися у світі, краще розуміти себе, інших людей, різні життєві ситуації. Це стосується і вироблення норм поведінки з іншими, формування позитивного ставлення до себе, створення системи орієнтирів у світі. Християнські цінності допомагають віруючому збагнути принципи побудови загальної картини світу, змодельувати таку етичну систему, яка забезпечить йому добродісну поведінку.

2. Надія – емоційне відношення до себе, інших і до світу, оптимістична установка, виконує смислоутворюючу оцінну функцію. Відповідно концепції Г. Пирог – це найважливіша функція релігійних цінностей – сенсоутворююча (саме сенс складає основу створення особистої системи цінностей) [9]. Вона полягає у визначенні змісту певних понять і категорій, обґрунтуванні вагомості певних ідей, визначенні їх цінності в життєдіяльності людей. Сенсоутворююча функція допомагає подолати життєві труднощі шляхом усвідомлення їх змісту і значення, окреслити сенс життя; сформувати ставлення до смерті; означити й здійснити особистий духовний шлях; продуктивно оцінити минуле, сьогодення і майбутнє, зорієнтуватись у емоційних переживаннях і "душевних" пориваннях. Тим самим зміцнюється протидія негативним емоціям, які руйнують психологічний і фізичний стан людини. Невдоволеність знаходить вихід в ідеї спасіння і вічного життя, що служить способом духовного подолання важкого фізичного й морального стану.

3. Любов – інтегрує цінності, що відображають поведінковий, практично-діяльнісний аспект свідомості, що виявляється в позитивно спрямованому ставленні до себе, інших, до світу. Заповідь любові є основою християнського вчення про життя. Це – головний принцип, що характеризує ставлення людини до Бога й визначає стосунки людей між собою.

Висновки з даного дослідження. Отже, однією з ключових компетентностей, які набувають майбутні священнослужителі, є морально-етична компетентність, яка виражається у високій моральній розвиненості особистості священнослужителів, формуванні моральної і ціннісної свідомості. Формування морально-етичної компетентності священнослужителя пов'язана із моральним вихованням і розвитком в контексті православної християнської традиції, формуванням християнської моральної свідомості. Основним структурним утворенням моральної свідомості і самосвідомості особистості є моральні і духовні цінності, тому моральний розвиток особистості священнослужителя через прийняття духовних християнських цінностей і є основою формування морально-етичної компетентності майбутніх священнослужителів в процесі отримання богословської освіти (як одне з головних завдань – виховання і духовне становлення пастиря і священника).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бедь В. В. (архим. Віктор) Компетентнісний підхід в системі вищої освіти як пріоритет її модернізації у Вузі [Електронний ресурс] / В. В. Бедь // Український науковий журнал "Освіта регіону". – 2011. – № 5. — Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/691>.
2. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності : погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 20–27.
3. Малихін А. Моральна свідомість особистості: сутність та структура [Електронний ресурс] / Андрій Малихін. – Режим доступу : http://bdpu.org/scientific_published/2005/Pedagogical_studios/9.
4. Пирог Г. Християнські цінності у сучасному українському суспільстві / Г. Пирог // Науковий вісник Чернівецького Університету. – Чернівці, 2004. – Вип. 203–204 : Філософія. – С. 22–26.
5. Дулин П. Г. Потенциал духовных ценностей в консолидации украинского общества : [монографія] / П. Г. Дулин. – Николаев : ТОВ Фирма "Илион", 2009. – 370 с.
6. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості : [монографія] / Едуард Помиткін. – К. : Наш час, 2007. – 280 с.
7. Дулин П. Г. Консолидирующий потенциал православ'я / П. Г. Дулин // Релігія та Соціум. Часопис. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – № 1 (3). – С. 17–21.
8. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Московського патріархату. – Режим доступу : <http://www.patriarchia.ru/ua/>.
9. Пирог Г. Психологічні аспекти функціонування релігійних цінностей (християнський контекст) / Г. Пирог // Українське релігієзнавство. – 2006. – № 36. – С. 93–103.
10. Rokeach M. Beliefs, Attitudes and Values. A Theory of Organization and Change / Rokeach M. – San. Francisco, 1972. – 256 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bed' V. V. (arkhim. Viktor) Kompetentisnyi pidkhhid v systemi vyshchoi osvity yak priorytet yii modernizatsii u VUZi [Competence-Based Approach in Educational System as a Priority of the Higher Education Institution Modernization] [Elektronnyi resurs] / V. Bed' // Ukrainskyi naukovyi zhurnal "Osvita regionu" [Ukrainian Scientific Journal "Education Region"]. – 2011. – № 5. – Rezhym dostupu : <http://social-science.com.ua/article/691>.
2. Pometun O. I. Formuvannya hromadianskoi kompetentnosti : pohliad z pozytsii suchasnoi pedahohichnoi nauky [The Formation of Civil Competence : a View From Modern Pedagogical Science Position] / O. I. Pometun // Visnyk proham shkilnykh obminiv [Scientific Journal of School Exchanges]. – 2005. – № 23. – S. 20–27.
3. Malykhin A. Moral'na svidomist' osobystosti : sutnist' ta struktura [The Moral Personality Consciousness : the Essence and Structure] [Elektronnyi resurs] / Andrii Malykhin. – Rezhym dostupu : http://bdpu.org/scientific_published/2005/Pedagogical_studios/9.
4. Pyroh G. Khrystyianski tsinnosti u suchasnomu ukrainskomu suspil'stvi [Christian Values in Modern Ukrainian Society] / G. Pyroh // Naukovyi visnyk Chernivetskoho Universytetu [Scientific Bulletin of Chernivtsi University]. – Chernivtsi, 2004. – Vyp. 203-204 : Filozofia. – S. 22–26.
5. Dulin P. G. Potentsial dukhovnykh tseinnostei v konsolidatsii ukrainskogo obshchestva [The Potential of Spiritual Values in Ukrainian Society Consolidation] : [monografia] / P. G. Dulin. – Nikolaiev : TOV Firma "Ilion", 2009. – 370 s.
6. Pomytkin E. O. Psykholohia dukhovnoho rozvytku osobystosti [Psychology of Individual Spiritual Development] : [monohrafia] / Eduard Pomytkin. – Kyiv : Nash chas, 2007. – 280 s.
7. Dulin P. G. Konsolidiruiushchii potentsial pravoslaviia [The Consolidating Orthodoxy Potential] / P. G. Dulin // Religia ta sotsium. Chasopys [Religion and Society. Magazine]. – Chernivtsi : Chernivetskyi nac.un-t, 2010. – № 1(3). – S. 17–21.
8. Osnovy sotsial'noi kontseptsii Ruskoj Pravoslavnoi Tserkvi [Bases of Russian Orthodox Church Social Concept] [Elektronnyj resurs] / Ofitsiyni sait Moskovskogo patriarkhatu [The Official Website of the Moscow Patriarchate]. – Rezhym dostupu : <http://www.patriarchia.ru/ua/>.
9. Pyroh G. Psykholohichni aspekty funktsionuvannya relihiinykh tsinnostej (khrystyianskyi kontekst) [Psychological Aspects of Religious Values Functioning (Christian context)] // Ukrainske relihieznavstvo [Ukrainian Religion]. – 2006. - № 36. – S. 93–103.
10. Rokeach M. Beliefs, Attitudes and Values. A Theory of Organization and Change / Rokeach M. – San. Francisco, 1972. – 256 p.

Попович В. М. Духовные ценности как основа морально-этической компетентности священнослужителей (в контексте внедрения компетентностного подхода в систему богословского образования).

Структурные и содержательные преобразования в системе подготовки служителей Церкви требуют новых и качественных подходов, которые бы соответствовали принципиальным положениям Болонского процесса и единого европейского образовательного пространства, среди которых компетентностный подход в духовном образовании занимает особое место. В статье рассмотрена проблема выделения ключевых компетенций будущих священнослужителей. Особое внимание уделено

определению структуры морально-этической компетентности будущего священнослужителя, основой которой выступают духовные христианские ценности.

Ключевые слова: *богословское образование, компетентностный подход, компетентность, морально-этическая компетентность, моральное сознание, духовные ценности.*

Popovych V. M. *Spiritual Values as the Basis of Moral and Ethical Competence of the Clergy (in the Context of the Competence Approach Implementation in Theological Education System).*

Structural and substantial transformations in the system of priests' training demand new and high-quality approaches, which would correspond to the basic provisions of Bologna Process and uniform European educational space, among which competence-based approach in spiritual education takes a special place are outlined. In the article the problem of key competences allocation of future priests is considered. The particular attention is paid to the definition of moral and ethical competence structure of future priest, the basis of which are the spiritual Christian values.

The purpose of research is to consider the problem of determining the structure of the moral and ethical competence of the priest, the basis of which is the spiritual Christian values.

The spiritual influence defines the image of the personality world and behaviour patterns in society. Christian spiritual values are the Slavic foundation (such as Ukrainian) mentality, and is largely determined by the individual's position in the self-concept determination, which is shown in the form of the attitude towards itself, other people, to the world around and being in it.

One of the key competencies is a moral and ethical competence, which is expressed in a high moral development of priests' identity, formation of moral and valuable consciousness. The basic structural moral consciousness and self-consciousness formation are moral and spiritual values, therefore the moral development of the priests' identity is considered by accepting spiritual Christian values.

Key words: *theological education, competence-based approach, competence, moral and ethical competence, moral consciousness, cultural values.*